

ولادیمیر ایوانف، استادی در اسماعیلیه‌شناسی

ولادیمیر الکسویچ ایوانف شرقشناس و یکی از برجسته‌ترین اساتید در زمینه تحقیقات مربوط به فرقه اسماعیلیه، در سال ۱۸۸۶م در روسیه تزاری متولد شد. وی پس از تحصیلات مقدماتی، تحت نظارت ویکتور رزن (۱۸۴۹-۱۹۰۸) در سنت پترزبورگ، به آموختن زبانهای فارسی و عربی پرداخت. ایوانف سپس در رشته زبانها و لهجه‌های ایرانی و مطالعات تصوف تخصص حاصل نمود. ایوانف برای اولین بار در سال ۱۹۱۰م به ایران سفر کرد و مجدداً از سال ۱۹۱۲ تا ۱۹۱۴ در ایران بود، و طی این مدت نمونه‌های متعددی از لهجه‌های ایرانی را جمع‌آوری کرد. حاصل این زحمات، که تا سال ۱۹۲۰ ادامه داشت، در بیش از ۲۰ مقاله، در زمینه لهجه‌های خراسانی و سبزواری و بیرجندی و درویشی و الموتی و خوری و فارسی عامیانه و مهرجانی و گبری (زردتشتی) تدوین و انتشار یافت. همزمان با این تحقیقات ایوانف خدمت خود را در موزه آسیایی آکادمی علوم روسیه در سنت‌پترزبورگ، آغاز نمود. این موزه که در آنزمان تحت ریاست کارل زلمان (۱۸۴۹-۱۹۱۶)، زبان‌شناس مشهور، اداره می‌گردید مدت‌ها بود که در حقیقت به یک کتابخانه مجهز تبدیل شده بود و در آنجا ایوانف بالاخره مسئول مجموعه کتب خطی اسلامی گردید. در این سمت ایوانف در سفرهای مختلف، خاصه به منطقه آسیایی مرکزی روسیه، تعداد زیادی کتب خطی فارسی و عربی برای موزه آسیایی جمع‌آوری نمود، وی بالاخره در سال ۱۹۱۵ موزه را با جمع‌آوری بیش از ۱۱۰۰ نسخه که به مجموعه بخارا موسوم گردید، غنی کرد. وی همکاری ایوانف با موزه آسیایی از دیدگاه دیگری حائز اهمیت بود، زیرا در آنجا بود که وی در سال ۱۹۱۶ برای اولین بار به مجموعه‌ای از متون اسماعیلی، که توسط زاروبین (۱۸۸۷-۱۹۶۴) متخصص در لهجه‌های تاجیکی، در سال ۱۹۱۴ در شغنان واقع در جیحون علیا جمع‌آوری شده بود، دسترسی پیدا کرد. تماس با این مجموعه آغاز تحقیقات اسماعیلی ایوانف بشمار می‌آید. طی دوره‌ای تا حدود نیم قرن پس از آن تاریخ، ایوانف

بیش از هفتاد کتاب و مقاله در زمینه جوانب مخلف تاریخ و اصول مذهبی و عقاید فلسفی این فرقه تألیف نمود.

در اوائل انقلاب روسیه، در ۱۹۱۷ م، ایوانف بار دیگر برای جمع‌آوری نسخ خطی به آسیای مرکزی رفت. ولی مقدر نبود که وی دیگر هیچوقت به موطن خود مراجعت نماید. ایوانف در بهار سال ۱۹۱۸ م به خراسان رفت و تا سال ۱۹۲۰ در آنجا مقیم بود و در همان سنوات وی به تبعیت کشور بریتانیا درآمد و مدتی نیز بعنوان مترجم رسمی زبان فارسی در خدمت دولت بریتانیا بود. سرانجام در اوائل دهه ۱۹۲۰ ایوانف به هندوستان رفت و برای مدت چهل سال، ابتدا در کلکته و سپس در بمبئی، در آن کشور اقامت گزید. وی در کلکته با انجمن آسیائی بنگال همکاری داشت و بنا به درخواست سرمکرچی فهرستی، در چهار جلد، برای مجموعه کتابهای خطی فارسی آن انجمن، که در آن زمان بالغ بر ۶۶۰۰ نسخه بود، تهیه نمود. در همان دهه، در سال ۱۹۲۲ م. ایوانف اولین اثر مهم اسماعیلی خود را منتشر کرد. در این اثر «اسماعیلیتگاه» برای اولین بار، به استثناء بعضی از اشعار ناصر خسرو که قبلاً انتشار یافته بود، تعدادی از متون اسماعیلیان نزاری در دسترس محققان قرار گرفت.

ایوانف در سال ۱۹۳۰ م. پس از تکمیل فهرست برداری از تمام کتب فارسی و قسمتی از نسخه‌های خطی عربی انجمن آسیائی، از کلکته به بمبئی رفت و از آن تاریخ تمام وقت خود را به تحقیقات خستگی‌ناپذیرش در مورد فرقه اسماعیلیه اختصاص داد. وی از بمبئی با تعداد کثیری از اسماعیلیان هند و نواحی مجاور، خاص بدخشان و جیحون علیا، آشنائیهای صمیمانه و نزدیکی ایجاد نمود و توانست به تعداد شایان توجهی از متون اسماعیلی، خصوصاً در کتابخانه‌های خصوصی، دسترسی پیدا نماید. در نتیجه این امکانات، که برای تحقیقات اسماعیلی فوق‌العاده حائز اهمیت می‌باشد، ایوانف توانست برای اولین بار فهرست جامعی از متون اصیل شاخه‌های مختلف فرقه اسماعیلیه تهیه و منتشر کند: «راهنمای ادبیات اسماعیلی» (لندن ۱۹۳۳) وی همچنین در سال ۱۹۳۳ م. در بمبئی با کمک دوستان اسماعیلی خود، مانند آصف فیضی، انجمن تحقیقات اسلامی را تأسیس کرد و عضو کمیته اجرائی آن انجمن گردید. ایوانف پنج اثر مهم اسماعیلی خود را، بین سالهای ۱۹۳۳ و ۱۹۴۲ م. در مجموعه انتشارات آن انجمن منتشر نمود.

ایوانف که برای اولین بار در سال ۱۹۲۸ م. از قلعه الموت دیدن کرده بود مجدداً در سال ۱۹۳۷ م از آن قلعه دیدن کرد و در همان سال در ایران آثار مهمی از امامان شاخه نزاری فرقه اسماعیلیه، در قراء انجدان و کهک در نواحی محلات کشف کرد. حدود بیست سال بعد، وی از جانب عده‌ای از اسماعیلیان افریقا، گروه تحقیقاتی محبسا مأموریت یافت که تحقیقات جامعی از آثار باقیمانده در قلعه الموت و نواحی اطراف آن انجام دهد. ایوانف نتایج این تحقیقات را در کتابی تحت عنوان «الموت ولمسره» در سال ۱۹۶۰ م. انتشار داد، که هنوز جامع‌ترین بررسی باستانشناسی و سهمترین مآخذ علمی در مورد آن قلاع محسوب می‌گردد، مضافاً ایوانف در آن مأموریت

برای اولین بار محل تقریبی قلعه میمون‌دژ را که در سال ۱۲۵۶/۶۵۴ محل تسلیم شدن رکن‌الدین خورشاه آخرین خداوند الموت در مقابل مهاجمین مغول بود، شناسائی نمود. همچنین در سال ۱۹۶۴ م. نقش مهمی در تأسیس انجمن تحقیقات اسماعیلی در بمبئی ایفا کرد و از آن تاریخ به بعد بعنوان مصحح و دبیر سری انتشارات آن انجمن خدمت نمود و تمام آثار مهم اسماعیلی خود را جزو آن سری منتشر کرد. در همین مجموعه بود که ایوانف در سال ۱۹۶۳ م. متن تجدید نظر و توسعه یافته راهنمای ادبیات اسماعیلی خود را تحت عنوان «ادبیات اسماعیلی» یک بررسی کتابشناسی انتشار داد. این کتاب که آخرین اثر اسماعیلی ایوانف است، حاوی توضیحات دقیقی است در مورد حدود نهد سالة اسماعیلی و می‌توان آن را مهمترین محصول نیم قرن تحقیقات اسماعیلی ایوانف محسوب نمود. سرانجام وی در سال ۱۹۵۹ م. به علت نامساعد بودن آب و هوای هندوستان به تهران آمد و یازده سال آخر عمر را در آنجا گذراند. ایوانف در ۱ ژوئن ۱۹۷۰، در سن هشتاد و چهارسالگی، در تهران درگذشت.

ایوانف زندگی خود را وقف تحقیق در رشته‌های مورد علاقه‌اش، خاص مطالعات اسماعیلی، کرد. تحقیقات اسماعیلی وی همیشه به اسناد و مآخذی متکی بود که پیش از او مورد استفاده کسی نبوده است. وی تعداد زیادی از متون اسماعیلی را بدست آورد و تعداد بیشتری را دید و براساس کار مداوم و خستگی‌ناپذیر طی حدود نیم قرن تا آنجا که برایش میسر بود در تصحیح و ترجمه و انتشار این آثار کوشش کرد. تحقیقات اسماعیلی ایوانف تقریباً مربوط به تمام دوره‌های اصلی تاریخ و سیر تحول عقاید اسماعیلیان بود. دوره ابتدائی، از آغاز تا هنگام تأسیس خلافت فاطمی، دوره خلافت فاطمی، از سال ۹۰۹/۲۹۷ تا هنگام فوت هشتمین خلیفه فاطمی، مستنصر، در سال ۱۰۹۴/۴۸۷، و ظهور افتراق در فرقه اسماعیلیه به صورت دو شاخه اصلی نزاریه و مستعلویه دوره الموت در ایران، از قرن ششم/دوازدهم تا اواخر قرن هفتم/سیزدهم، دوره انجدان شامل قرون دهم/شانزدهم و یازدهم/هفدهم، که یک دوره رنسانس برای اسماعیلیان نزاری بود، و دوره جدید، از اواخر قرن دوازدهم/هیجدهم تا حال حاضر. در باب فرقه اسماعیلیه، تحقیقات و تألیفات ایوانف عمدتاً مربوط به شاخه نزاریه این فرقه بود و تا آنجا که امکان داشت وی متون قدیمه نزاریان را، که همگی به زبان فارسی است، تصحیح و ترجمه و منتشر نمود. از این لحاظ به گفته‌هاچسن (۱۹۶۸-۱۹۲۲) که خود از محققان برجسته در زمینه مطالعات اسماعیلی بود، ایوانف بنیانگذار بسی‌رقیب مطالعات جدید نزاری در راه درست آن است. (مسارشال‌هاچسن «فرقه اسماعیلیه» ترجمه فریدون بدره‌ای، تبریز، ۱۳۴۳).

در نتیجه اکنون محققان اصول دین و اعتقادات نزاریان معمولاً به آثار ایوانف مراجعه می‌نمایند و باز در اثر زحمات ایوانف است که دائرةالمعارف اسلام دیگر چون فن‌هاجر (۱۸۵۶-۱۷۷۴) و پیشینیانش نزاریان را مورد داوریهای نادرست قرار نداده است.

بطور خلاصه ایوانف موجب گردید که برای اولین بار تصویر واقع‌بینانه‌تری، از

آنچه تا حدود چهل سال قبل وجود داشت، از ماهیت و سیر تحول اعتقادات مذهبی و فلسفی نزاریان برای محققان اسلامی، بطور اعم، و محققان اسماعیلی، بطور اخص، حاصل گردد.

Farhad Daftary, "Bibliography of the Publications of the Late: W. Ivanow," *Islamic Culture*, 45, 1971, pp. 55-67;

idem, "W. Ivanow: A Biographical Notice," *Middle Eastern Studies*, 8, 1972, pp. 241-244.

کتابشناسی ایوانف

کتابشناسی او شامل تمام کتب و رسالات و مقالاتی است که ایوانف بعنوان مؤلف و مصحح و مترجم انتشار داده است، ولی مقالات کوتاه و مقدمه‌ها و نامه‌های چاپ شده و همچنین نقد کتابهای وی را دربر ندارد. مضافاً درمورد تألیفاتی که بیش از یک بار چاپ شده‌اند فقط چاپ اول درج گردیده است. از ایوانف جمعاً حدود ۱۴۵ اثر منتشر شده به زبانهای فارسی و عربی و روسی و انگلیسی و فرانسه بجا مانده است که در اینجا فقط فهرستی از ۱۰۰ اثر ارائه می‌گردد. کتابشناسی کامل ایوانف در جای دیگر توسط مؤلف این مقاله انتشار یافته است (مراجع ذیل این مقاله).

۱- آثار اسماعیلی

1. "Ismailitikiya rukopisi Aziatskago Muzeya. Sobranie I. Zarubina, 1916 g. (Ismaili Manuscripts in the Asiatic Museum of the Russian Academy of Sciences. Collection of I. Zarubin, 1916)," *Bull. Acad. Sci., Serie 6*, 11, 1917, pp. 359-386. This work was summarized in English and reviewed by Sir E. Denison Ross in *JRAS*, 1919, pp. 429-435.
2. "Ismailitica," *Memoirs of the Asiatic Society of Bengal*, 8, 1922, pp. 1-76.
3. "An Ismailitic Pedigree," *JASB, NS*, 18, 1922, pp. 403-406.
4. "Imam Ismail," *JASB, NS*, 19, 1923, pp. 305-310.

5. "Alamut," GJ, 77, 1931, pp. 38-45.
6. "An Ismailitic Work by Nasiru'd-din Tusi," JRAS, 1931, pp. 527-564.
7. "An Ismaili Interpretation of the Gulshani Raz," JBBRAS, NS, 8, 1932, pp. 69-78.
8. "Notes sur l' Ummu'l-kitab des Ismaéliens de l' Asie Centrale," REI, 6, 1932, pp. 419-481.
9. A Guide to Ismaili Literature. London, 1933. Pp. xii + 138.
10. An Abbreviated Version of the Diwan of Khaki Khorasani. (I.R.A. Series, No. 1) Bombay, 1933. Pp. ii + 20 + 128. Edited in the original Persian.
11. Two Early Ismaili Treatises: Haft-babi Baba Sayyid-na and Matlubu'l-mu'minin by Tusi. (I.R.A. Series, No. 2) Bombay, 1933. Pp. 9 + 64. Edited in the original Persian.
12. True Meaning of Religion, Risala dar Haqiqati Din by Shihabu'd-Din Shah al-Husayni. (I.R.A. Series, No. 3) Bombay, 1933. Pp. iii + 28 + 37. Edited in the original Persian and translated into English.
13. Kalami Pir: A Treatise on Ismaili Doctrine. (I.R.A. Series, No. 4) Bombay, 1935. Pp. lxviii + 146 + 117. Edited in the original Persian and translated into English.
14. "Ummu'l-kitab," Der Islam, 23, 1936, pp. 1-132. Edited in the original Persian.
15. "The Sect of Imam Shah in Gujrat," JBBRAS, NS, 12, 1936, pp. 19-70.
16. A Creed of the Fatimids. Bombay, 1936. Pp. viii + 82.
17. "Istitaru'l-Imam and Sirat Ja'far al-Hajib," Bulletin of the Faculty of Arts, University of Egypt, 4, 1936, pp. 89-133. Edited in the original Arabic.
- 18-23. Articles "Bohoras," "Imam," "Imam-Shah," "Khodja," "Rashid al-Din Sinan," and "Tahir," in EI, HI and Shorter EI, pp. 64-65, 165-166, 167, 256-257, and 560.
24. "Isma'iliya," in EI, Supplement No. 2, 1936, pp. 98-102. Reprinted in HI and Shorter EI, pp. 179-183.
25. "A Forgotten Branch of the Ismailis," JRAS, 1938, pp. 57-79.
26. "Tombs of Some Persian Ismaili Imams," JBBRAS, NS, 14, 1938, pp. 49-62.

27. "An Ismaili Poem in Praise of Fidawis," JBBRAS, NS, 14, 1938, pp. 63-72.
28. "Some Ismaili Strongholds in Persia," IC, 12, 1938, pp. 383-396.
29. "The Organization of the Fatimid Propaganda," JBBRAS, NS, 15, 1939, pp. 1-35.
30. "Ismailis and Qarmatians," JBBRAS, NS, 16, 1940, pp. 43-85.
31. "Early Shi'ite Movements," JBBRAS, NS, 17, 1941, pp. 1-23.
32. Ismaili Tradition Concerning the Rise of the Fatimids. (I.R.A. Series, No. 10) Bombay, 1942. Pp. xxii + 337 + 113.
33. The Alleged Founder of Ismailism. (I.S. Series A, No. 1) Bombay, 1946. Pp. xvi + 198.
34. Risala dar Haqiqat-i Din, or True Meaning of Religion, by Shihabu'd-din Shah al-Husayni. (I.S. Series B, No. 1) Bombay, 1947. Pp. xi + 75. Edited in facsimile, in the original Persian.
35. True Meaning of Religion, or Risala dar Haqiqat-i Din, by Shihabu'd-din Shah al-Husayni. (I.S. Series B, No. 2) Bombay, 1947. Pp. xvi + 51. An English translation of the preceding.
36. On the Recognition of the Imam, or Fasl dar Bayan-i Shinakht-i Imam. (I.S. Series B, No. 4) Bombay, 1947. Pp. xii + 60. Translated into English.
37. "Satpanth," in Collectanea. (I.S. Series A, No. 2) Leiden, 1948, pp. 1-54.
38. Studies in Early Persian Ismailism. (I.S. Series A, No. 3) Leiden, 1948. Pp. xii + 202.
39. Nasir-i Khusraw and Ismailism. (I.S. Series B, No. 5) Bombay, 1948. Pp. x + 70.
40. "Noms Bibliques dans la Mythologie Ismaélienne," Journal Asiatique, 237, 1949, pp. 249-255.
41. Fasl dar Bayan-i Shinakht-i Imam. (I.S. Series B, No. 3) Leiden, 1949. Pp. xxiii + 28. Edited in the original Persian.
42. Six Chapters, or Shish Fasl, by Nasir-i Khusraw. (I.S. Series B, No. 6) Leiden, 1949. Pp. xii + 111 + 47. Edited in the original Persian and translated into English.

43. Rawdatu't-taslim, commonly called Tasawwurat, by Nasiru'd-din Tusi. (I.S. Series A, No. 4) Leiden, 1950. Pp. lxxxviii + 249 + 160. Edited in the original Persian and translated into English.
44. Brief Summary of the Evolution of Ismailism. (I.S. Series B, No. 7) Leiden, 1952. Pp. xii + 92.
45. Pandiyat-i Jawanmardi, or Advices of Manliness. (I.S. Series A, No. 6) Leiden, 1953. Pp. x + 19 + 97 + 102. Edited in the original Persian and translated into English.
46. "Shums Tabrez of Multan," in S.M. 'Abdullah, ed., Professor Muhammad Shafi Presentation Volume. Lahore, 1955. pp. 109-118.
47. "Abu Ali Sina wa Ismailiyan-i Makhfi," in Le Livre du Millenaire d' Avicenne. (Collection du Millenaire d' Avicenne, No. 31) Teheran, 1955. pp. 450-454.
48. Problems in Nasir-i Khusraw's Biography. (I.S. Series B, No. 10) Bombay, 1956. Pp. xv + 88.
49. Ibn al-Qaddah, the Alleged Founder of Ismailism. (I.S. Series A, No. 9) Bombay, 1957. Pp. x + 162.
50. "Sufism and Ismailism: Chiragh-nama," Revue Iranien d'Anthropologie, 3, 1959, pp. 53-70. Edited in the original Persian.
51. Haft Bab, or Seven Chapters, by Abu Ishaq Quhistani. (I.S. Series A, No. 10) Bombay, 1959. Pp. x + 28 + 85 + 63. Edited in the original Persian and translated into English.
52. Alamut and Lamasar, Two Mediaeval Ismaili Strongholds in Iran: An Archeological Study. (I.S. Series C, No. 2) Tehran, 1960. Pp. xvi + 106.
53. Tasnifat-i Khayr-khwah-i Herati, Some Works of Khayr-khwah of Herat. (I.S. Series A, No. 13) Tehran, 1961. Pp. xiv + 152. Edited in the original Persian.
54. Ismaili Literature: A Biographical Survey. (I.S. Series A, No. 15) Tehran, 1963. Pp. xiv + 245. Second amplified edition of No. 9 supra.

۲- آثار زبانشناسی، خاص لهجه های ایرانی

55. "On the Language of the Gypsies of Qainat (in Eastern Persian)," JASB, NS, 10, 1914, pp. 439-455.

56. "Neskol'ko obraztsov persidskoy narodony poezii (Several Specimens of Persian Popular Poetry)," ZVORAO, 23, 1915, pp. 33-59.
57. "Kratkaya opis' materialov dlya izucheniya persidskikh v 1912-1914 godakh v Persii (Summary List of Materials concerning the Persian Dialects collected in Persia in 1912-1914)," Bull. Acad. Sci., Series 6, 12, 1918, pp. 411-412.
58. "Further Notes on Gypsies in Persia," JASB, NS, 16, 1920, pp. 281-291.
59. "An Old Gypsy-Darwish Jargon," JASB, NS, 18, 1922, pp. 375-383.
60. "Rustic Poetry in the Dialect of Khorasan," JASB, NS, 21, 1925, pp. 233-313.
61. "Notes on the Ethnology of Khurasan," GJ, 67, 1926, pp. 143-158.
62. "Two Dialects Spoken in the Central Persian Desert," JRAS, 1926, pp. 405-431.
63. "Le 'Eaiser au Mendiant' en Perse," RMM, 63, 1926, pp. 168-171.
64. "Some Poems in the Sabzawari Dialect," JRAS, 1927, pp. 1-41.
65. "Notes on Khorasani Kurdish," JASB, NS, 23, 1927, pp. 167-236.
66. "Some Persian Darwish Songs," JASB, NS, 23, 1927, pp. 237-242.
67. "Jargon of Persian Mendicant Darwishes," JASB, NS, 23, 1927, pp. 243-245.
68. "Persian as Spoken in Birjand," JASB, NS, 24, 1928, pp. 235-351.
69. "Notes on the Dialect of Khur and Mihrijan," AO, 8, 1929, pp. 45-61.
70. "Notes on Phonology of Colloquial Persian," Islamica, 4, 1931, pp. 576-595.
71. "The Dialect of Gozarkhon in Alamut," AO, 9, 1931, pp. 352-369.
72. "A Specimen of Bashgali from Kamdesh," AO, 10, 1931, pp. 154-157.
73. "Late Professor E. G. Browne's Specimen of the Gabri Dialect," JRAS, 1932, pp. 403-405.
74. "Petermann-Justi's Gabri-Übersetzungen," Islamica, 5, 1932, pp. 573-580.
75. "The Gabri Dialect Spoken by the Zoroastrians of Persia," RSO, 16, 1935, pp. 31-97; 17, 1937, pp. 1-39, and 18, 1939, pp. 1-58.

76. "Some Materials for the Study of Indian Dialects," in Mohammad Shafi, ed., Woolner Commemoration Volume. Lahore, 1940, pp. 112-113.
77. "On the Development of Urdu," in Proceedings of the Third Session of the Idara-i Maarif-i Islamia. Lahore, 1942, pp. 27-42.

۳- فهرستهای نسخه های خطی

78. "A Notice on the Library Attached to the Shrine of Imam Riza at Meshed," JRAS, 1920, pp. 535-563; Errata, JRAS, 1921, pp. 248-250.
79. Concise Descriptive Catalogue of the Persian Manuscripts in the Collection of the Asiatic Society of Bengal. (B.I., Work No. 244) Calcutta, 1924. Pp. xxxvii + 934.
80. Concise Descriptive Catalogue of the Persian Manuscripts in the Curzon Collection, Asiatic Society of Bengal. (B.I., Work No. 245) Calcutta, 1926. Pp. xxii + 582.
81. Concise Descriptive Catalogue of the Persian Manuscripts in the Collections of the Asiatic Society of Bengal. First Supplement. (B.I., Work No. 244) Calcutta, 1927. Pp. xii + 160.
82. Concise Descriptive Catalogue of the Persian Manuscripts in the Collections of the Asiatic Society of Bengal. Second supplement. (B.I., Work No. 248) Calcutta, 1928. Pp. xxii + 137.
83. Catalogue of the Arabic Manuscripts in the Collection of the Royal Asiatic Society of Bengal. (B.I., Work No. 250, Vol. 1) Calcutta, 1939. Pp. xviii + 694. Prepared by W. Ivanow and revised and edited by M. Hidayat Husain.

۴- آثار در مورد تصوف و موضوعهای مختلف دیگر

84. "A Biography of Shaykh Ahmad-i-Jam," JRAS, 1917, pp. 291-365.
85. "The Sources of Jami's Nafahat," JASB, NS, 18, 1922, pp. 385-402.
86. "Tabaqat of Ansari in the Old Language of Herat," JRAS, 1923, pp. 1-34 and 337-382.
87. "More on the Sources of Jami's Nafahat," JASB, NS, 19, 1923, pp. 299-303.
88. "A 'Witch-Case' in Mediaeval India," JASB, NS, 19, 1923, pp. 43-50.
89. "Note on an Early Persian Work on Ethics," JASB, NS, 19, 1923, pp. 295-298.

- "Nouveaux Documents Persans Concernant Al Halladj," RMM, 58, 1924, pp. 261-267.
- "Muhammadan Child-killing Demons," Man, 26, 1926, pp. 195-199.
- "A Biography of Ruzbihan al-Baqli," JASB, NS, 24, 1928, pp. 353-361.
- "Farah-nama-i Jamali," JRAS, 1929; pp. 863-868.
- "More on Biography of Ruzbihan al-Baqli," JBBRAS, NS, 7, 1931, pp. 1-7.
- "Four Short Papers on Iranian Subjects," JCOI, 22, 1932, pp. 32-37.
- "Genuineness of Jami's Autographs," JBBRAS, NS, 10, 1934, pp. 1-7.
- "Some Recent Russian Publications on Archeological Research in Central Asia," JBBRAS, NS, 1941, pp. 25-41.
- "Some Wartime Russian Oriental Publications," JBBRAS, NS, 22, 1946, pp. 67-72.
- "An Ali-Ilahi Fragment," in Collectanea. (I.S. Series A, No. 2) Leiden, 1948, pp. 147-184.

The Truth Worshipper of Kurdistan, Ahl-i Haq Texts. (I.S. Series A, No. 7) Leiden, 1953. Pp. xv + 246 + 209. Edited in the original Persian and Analyzed in English.

فہرست اختصارات کتابشناسی

AO	Acta Orientalia
ASB	Asiatic Society of Bengal
BI	Bibliotheca Indica
Bull. Acad. Sci.	Bulletin de l'Academie (Impériale) des Sciences de Russie. St. Petersburg.
EI	The Encyclopaedia of Islam. 4 Vols. First edition. Leiden and London, 1913-36; Supplement. Leiden and London, 1934-38.
GJ	Geographical Journal
HI	Handwörterbuch des Islam. A. J. Wensinck and J. H. Kramers, eds, Leiden, 1941.
IC	Islamic Culture
IRA	Islamic Research Association, Bombay.
IS	Ismaili Society, Bombay
JASB	Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal